

Olav Gullvågs historiske saga- verk er kommet for å bli

Av Robert Hødal

Olav Gullvåg.

Gisle Straume.

Anton Sætevik.

Jon Suul.

Paul Okkenhaug.

For 30. gang vil sagadramaet «Spelet om Heilag Olav» av Olav Gullvåg og tonesatt av Paul Okkenhaug, gå over tilje på Norges og Nordens største — og vel vakreste naturscene rundt Stiklestads sagnomsuste voller. Som tidligere meldt her i avisa, vil vi denne dagen til og med få storbesøk fra sagaøya og frendefolket — Island, — selveste presidenten — Vigdis Finnbogadottir. Og prologen for dagen blir framført av en annen «sagakvinne», skuespillerinnen Sigridur Thorvaldsdottir. Stort nærmer i historisk sammenheng kommer man neppe.

I denne forbindelse noen raske pennetusj om historien bakom «historien» — omkring dette kulturinnslag, som har holdt seg like levende og friskt gjennom disse tre dekkener — og vakt interesse til og med utenfor landets grenser.

Det hele startet opprinnelig i slutten av 1940-årene, da det fra forfatteren Olav Gullvåg forelå et manuskript skrevet til et grensestevne mellom nordmenn og svensker i fjellgrenda Sul, en mil inn fra svenskegrensen ved Jämtlandsvegen. Dengang het sagaspillet «Natterast på Sul» — en dramatisk skildring mellom jantmer og trøndere i begynnelsen av 1100-tallet — på Olav Haraldssons tid, og lagt til fjellgarden Sul, hos den navngjetne bonden Torgeir Flekk, som meget sentralt er plassert i dramaet og handlingsforløpet.

Men selve idéen til det senere «Spelet» og initiativtakeren, er avdøde lensmann Jon Marius Suul, som sammen med skuespilleren og instruktøren Gisle Straume fikk «liv» i dramaet — så urpremiéren kunne finne sted på selve Olsokdagen 29. juli 1954. Her på grasbakken på selveste sagagrunnen — Stiklestad — hvor Helgenkongen falt for over 950 år siden. Nærmere historien kommer man heller ikke her. Den aller første instruktøren ble naturlig Gisle Straume — samtidig med at han også ble den aller første i rollen som Hellig Olav. Han mestret dobbeltopp-gaven stort og høstet i mange år stor fagnad. Han framførte kongeskikkelsen 7 ganger og under 3 framførelser var han instruktør. Senere har han innehatt rollen fem ganger som den blinde Gamal-Jostein.

Opprinnelig var nok intensjonen at framføringen av sagadramaet skulle være ment som en pendant til de kjente Frösöspelen borte i Sverige. En kongstanke var skapt. mente mange. Og når det viste seg at samme bygdelensmann Suul hadde rike kunstneriske interesser og evner, både i tegning og forming, samtidig en lidenskapelig treskjærer-kunstner, med motivkretser sentrert vesentlig om slektshistoriske, bygdehistoriske og bibelhistoriske temaer — var ikke veien lang til at man etterhvert fattet interesse for denne originale og begavede personlighet. Dette resulterte i sin tur igjen til at

han bidro med endel motiver til forfatteren Olav Gullvågs verk «Heimferd», som videre skulle vise seg å bli det første spirende frø. Gullvåg fikk interesse for tegningene og utpå vårparten 1950, under et besøk hos Suul, ble de to enige om å fortsette dette fruktbare samarbeide. Her hadde Suul også funnet en forfatter som nettopp måtte kunne dramatisere dette samspill mellom jantmer og trøndere på Olav Haraldssons tid — med sentralt i verket hendelsene på garden Sul hos bonden Torgeir Flekk, hvor Helgenkongen dagen før Slaget på Stiklestadvollen, tok inn med sine hærmenn. Dermed utarbeidet Olav Gullvåg den dramatiske skildringen, fullført i april 1951, under tittelen «Natterast på Sul». Der hendelsesforløpet etter Suuls eget ønske nettopp ble lagt til denne historiske ættegarden Sul med bonden Torgeir Flekk som en sentral figur.

Her må også nevnes en av Jon Marius Suuls nære medarbeidere, Bernt Karlgård, og hans medvirkning til å få framført dette dramaet i en eller annen forbindelse. Og på et sentralt historisk sted. Karlgård var slektsmessig sterkt knyttet til fjellgrenda og arrangementet til grensestevnet der oppe, og leste også Gullvågs manuskript — og det slo ham ganske fort at dette måtte få et bredere publikum for en større begivenhet — et annet forum! For eksempel sagaplassen Stiklestad? Som fast friluftsspill? «På denne måten

legge grunnlaget for en fast feiring av Olsok på Stiklestad», som det het i den aller første pressemeldingen dengang. Men uten å gå mere i detalj her — dette var iallfall innledningen og opptakten til de nåværende landskjente Olsokspel hvert år siden på Stiklestads store friluftsscene.

Og etter et møte i februar 1953 med skuespilleren Gisle Straume som kontaktperson for teateret og oppnevnt lokal hovednemnd, med lensmann Suul som formann, naturlig nok, og sokneprest Anton Sætevik, som nestformann, i spissen, var grunnlaget dermed for alvor lagt. Nå ble skuespillet tittel forandret til «Føre slaget» — med undertittelen «Natterast på Sul». Organisten og komponisten Paul Okkenhaug — skaperen av disse karakteristiske og særegne lyriske-romantiske «sagatoner» — i dikterverket, fattet tidlig interesse for det kompositoriske til «Spelet» — og engasjerte seg meget sterkt. «Ved å bruke gamle tonearter, søkte Paul Okkenhaug å få fram sagastemningen. I «Solleiken», vekslet den mørke frygiske med den lyse lyriske tonekjensle, og i «Tormodkvad» har han gjennom stevtonestilen funnet fram til musikk etter gammelt norsk mønster», skrev da også kjenneren av Okkenhaugs musikk, Torbjørn Dahl, i et portrett av komponisten. Han konkluderer at musikken har sin rot i folketonen, skapt av en kunstner, som bevisst og

inspirert har nådd et lykkelig resultat.

Nå var loddet virkelig kastet. Olav Gullvågs «Spelet» var kommet for å bli. Etter flere bearbejdelser, bl. a. med tredjeakten, fram til det nåværende og dagens uforanderlige (stort sett) «Spelet om Heilag Olav». —

Til 10-års jubileet ble det en ny storsuksess — publikumsrekord — og kongebesøk for første gang. 12 000 overvar forestillingene dengang. Ja, slik har suksessen årlig gjentatt seg fram til dagen i år — og vil altså etter alle sagemerker å dømme fortsette! Gisle Straume er forresten siden blitt kalt — «Solkongen på Stiklestad» i Trønderpressen. For i de 7 årene han spilte Kongen, falt ikke én dråpe regn!

Ellers må nok allikevel det virkelig største høydepunktet i «Spelets» historie bli i jubileumsåret 1980 — 950 år siden Helgenkongens fall på Stiklestad — med hele Kongefamilien og sentrale politiske og kulturelle celebriteter til stede. Og vel 25 000 besøkende. I «Spelets» dengang 27-årige historie — etter hele 86 oppførelser på friluftsscenen på Stiklestad.

«Norge og alle nasjoner trenger Olsokspelet», skrev og beskrev pressen denne nasjonale kulturhistoriske begivenhet. «Folk fra mange nasjoner søker fram til Olsokhøytid på Stiklestad.»

Ord som er like aktuelle i dag — og i framtiden.

Sommarnatt

Sommarnatta kviler
gjennomsluktig som lys chiffon
naturen i draume smiler
du anar ein høgsommarsong
stig mjukt i frå strupar klåre
ber bod om ei lukke å nå
men og kanskje fell ei tåre
som ei doggdråpeperle på strå.

Ein blådis omfamnar fjellet
vårt som ei moderhand
bak ytterste åsen i kvelden
står himmelens skyer i brann
som eit siste farvel frå dagen
til ei natt som er mjuk og skjær
gjev von om ein morgon i hagen
å trø berrfot i solvarmen der.

Inger Bjørsmo.

Dagsrevy-innslag fra Verdal

I Dagsrevyen lørdag kveld vil det bli innslag fra presidentbesøket i Verdal og fra Olsokspelet. NRK skal prøve å få en kommentar fra president Vigdis etter at hun har sett Spelet i kveld.

Lokalradioen vil også følge opp presidentbesøket, med innslag både i sendinga ved middagstider og i fredagsmagasinet, får vi opplyst fra NRK Trøndelag.